София, януарий 1943 г.

117. Тукъ,
Бъл. Зем. и Кооп. Банка

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

1077

НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
„КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"
СКОПЈЕ

БОРИСЪ САРАФОВЪ

Година XV. Книга 1 (141)

Д 13764/63

СЪЮЗЪ НА ТЕХНИЧЕСКИЯ И ПЕРИОДИЧЕНЪ ПЕЧАТЪ
FÉDÉRATION DE LA PRESSE TECHNIQUE ET PÉRIODIQUE

Съдържание:

1. Честита новата 1943 г. — Л. Томовъ.
2. XV годишнина на ил. „Илиндень" — К. Хр. Сов.
3. Предъ гроба на Миланъ А. Геновъ — Хр. Настевъ.
4. Борисъ Сарафовъ — Стефанъ Аврамовъ.
5. Съоянъ Лазовъ — Свещ. Юр. Ангеловъ.
6. Жертвитѣ при потушаване на Илинд. възстание — Н. Генчевъ.

ОТ... ЕКА
„СЬ... Й"
С... ия

НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА
„КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"
СКОПЈЕ

НАР. И УНИВ. БИБЛИОТЕКА „КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" СКОПЈЕ

Година XV | София, януарий 1943 год. | Книга 1 (141)

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ
Редакция и администрация: ул. „Пиротъ" № 5, телеф. 2-19-32 — Чекова смѣтка 52-21

Абонаментъ 120 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окржжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

ИНВЕНТАРЕНЪ № 25589 РСЦ 8/1943

ЧЕСТИТА НОВАТА 1943 Г.

Презъ изтеклата вече 1942 год. цѣлиятъ свѣтъ изживѣ страшни и тежки изпитания. Почти не остана незасегнатъ народъ отъ пожара на войната, която безжалостно ежедневно коси безброй човѣшки жертви и руши милиарди стопански блага. Нашитѣ храбри и достойни съюзници и презъ тая година показаха чудеса отъ храбрость по всички фронтове и нанесоха тежки поражения на противницитѣ, както на източния фронтъ, така на африканския или пъкъ изъ моретата и океанитѣ.

Вѣрата въ тържеството на правдата и новия редъ въ Европа ги крепи и въодушевява за нови подвизи и победи. България застана здраво и изцѣло на страната на Осьта, защото за нея другъ пжть нѣмаше — освенъ пжтя да се бори за тържеството на правдата противъ диктатитѣ въ Букурещъ и Ньой, които я оковаха въ тежки вериги и отрупаха съ непоносими задължения — реперации. Този пжть за насъ е единственият спасителенъ. Той даде за българския народъ плодоносни резултати. Българскитѣ земи подъ чуждо иго почти се освободиха и обединиха съ майката родина. Тамъ кипи строителство, просвѣтенъ и стопански подемъ. Навсѣкжде се откриха училища, читалища, трапезарии, строятъ се усилено желѣзници, пжтища, обществени заведения, болници и пр. и пр.

Употрѣбяватъ се усилия за подигане на земедѣлието, скотовъдството, занаятчийството, търговията и индустрията.

Цѣлиятъ български народъ се радва на всичко това, което става, и се готви безспиръ да защити своитѣ земи, завѣщани му отъ дѣди и прадѣди, отъ рушители-ренегати и външни врагове. Храбрата българска армия, която се отличи по бойнитѣ полета съ своитѣ победи и сега е готова на подвизи и саможертва, ако нѣкой посегне на родната ни земя, напоена съ кръвьта на хиляди свидни чада.

Дълги, мжчителни и кървави изпитания и борби преживѣ българинътъ въ своя исторически пжть за свобода и обединение. Голѣмъ дѣлъ въ този мжченически пжть иматъ българитѣ въ Македония и Одринско.

Драги Илинденци,

Вамъ сж най-добре познати тѣзи борби. Вие сте участници, вие ги изнесохте на гърба си отъ 1893 г. — отъ основаването на вжтрешната Р. организация до освобождението на земята ни. Ваши близки, братя, сестри, загинаха въ борба съ враговетѣ по поля и планини или по затвори и въ чужбина.

Вие, достойни български чада, голи и гладни, въ мизерия и нищета, достойно изпълнихте своя дългъ.

На конгреса въ Битоля на 2. и 3. августъ, вие, синове на страдална Македония, ясно и откровено манифестирахте единодушно своята радость отъ добитата свобода и се заклехте надъ гробоветѣ на падналитѣ другари, че и сега единни, сплотени, винаги сте готови да вложите и последнитѣ си сили за напредъка и величието на обединена България, ржководена мждро отъ Царь Борисъ III — обединитель.

Драги другари Илинденци,

Отъ името на Ржков. тѣло на Илинд. организация Ви честитя новата 1943 г. и Ви пожелавамъ здраве, сила и дълготрпение, за да доживѣете по-свѣтли дни за васъ и за цѣлокупния български народъ.

Да бжде вѣчна свободата и пребжде въ вѣковетѣ обединена цѣлокупна България.

Л. Томовъ
Председатель на Илинд. организация

БИБЛИОТЕКА НА Б. З. К. БАЛКА

XV ГОДИШНИНА НА ИЛЮСТРАЦИЯ „ИЛИНДЕНЬ"

Цѣли 14 год. илюстрация „Илиндень" държи високо знамето на борцитѣ за народни правдини, като изнася предъ свѣта подвизитѣ, съ които тѣ изплетоха прославената илинденска епопея, и свързчовѣшкитѣ имъ усилия да запазятъ отъ настървенени врагове люлката, въ която се откърми българската култура.

Много кърви се пролѣха, планини отъ кости се наслаха предъ стѫпитѣ на нашата свобода. Страданията на велики народи, събрани вкупомъ, не ше достигнатъ терзанията на българитѣ въ Македония, часть отъ които и днесъ плащатъ съ цената на кръвьта си своя български произходъ.

Вѣкове подъ редъ тѣзи наши братя сѫ бранили най-западнитѣ граници на българската земя. Поставени отъ сѫдбата на вѣченъ постъ — военни стражи, съ единствено останалото имъ оржжие, изковано отъ най-чиститѣ патриотични чувства, тѣзи наши братя герои, гордостьта и величието на българския родъ, изковали сѫ отъ своитѣ велики души и сърдца броня — гранитна скала — о́ която сѫ се разбивали елино-албанскитѣ вълни, стремящи се да залѣятъ и да пометатъ крайграничнитѣ български земи, за да обхване по тоя начинъ разслабление цѣлия български народностенъ организъмъ.

Да изнесемъ предъ свѣта неправдата извършена срещу тѣзи българи — сега по-нещастни отколкото когато и да било — е нашъ дългъ братски и другарски: безъ проявения отъ тѣхъ алтруизъмъ и себеотрицание Илиндень би блѣднѣялъ — тѣ записаха най-свѣтли страници въ нашето освободително движение; тѣ дадоха най-вече въоржжени хора и най-скѫпи жертви; у тѣхъ борбата продължи най-дълго време; тамъ днесъ най-силно пулсира българското сърдце.

Да впрегнемъ общи усилия, та чрезъ срѣдствата, които българскитѣ закони допускатъ, да допринесемъ за довеждане на борбата до нейния пълненъ и благополученъ край — това е нашъ дългъ, неотемлемъ и святъ.

Да продължимъ борбата съ всичкитѣ сили, които провидението е запазило въ насъ, до окончателното утвърждение на величието на българския родъ, това е една отъ светитѣ задачи завещани намъ отъ падналитѣ на полето на честьта наши другари и братя.

Илинденци бодърствуватъ на своя постъ!

Врагътъ ни дебне, не спи. Чрезъ своитѣ фаворизации, провеждани презъ цѣлъ четвъртъ вѣкъ, той създаде свои агенти, които се опитватъ да подриватъ днесъ устоитѣ на българската държава, на щастието на българския родъ.

Когато ние действувахме за освобождението ни отъ робство, всички наши врагове и съ дявола се сдружиха, за да миниратъ нашето дѣло, и днесъ, когато почти се постигна обединението на българскитѣ земи, тѣ негодуватъ и бѣснѣятъ — виждатъ, чувствуватъ, че се изплъзва изъ ржцетѣ имъ благоволението щедро предлагано имъ отъ чужденцитѣ, които бѣха обсебили свещената македонска земя, благоволение, което ги издигна за смѣтка на законнитѣ стопани на тази земя, преследвани и мачкани по всички линии цѣли 25 години.

Създадена преди точно половина вѣкъ, В. М. О. Р. О. бѣ основана единствено отъ българи — отъ най-здрави и просвѣтени българи — и борбата се води безъ изключение отъ българи — нѣколкото единици, не даже и десетици чужди елементи, не упражниха никакво значение върху хомогенностьта на борящитѣ се — изключително българи.

Обратно. Българинътъ, самъ-саминъ, бѣ отъ едната страна на барикадата, а на другата страна бѣха застанали и гърци и власи, и албанци и сърби ведно съ турци — власти и народъ.

Борбата се води цѣли 50 год. и българинътъ устоя, наложи се. И се възрадва, и се възвеличи неговото дѣло, защото то бѣ благословено отъ самия Богъ.

И връщане назадъ нѣма: 50 годишната ни борба стотици хиляди български левентъ-юнаци отвлече и много вода отъ тогава насамъ изтече, вода, която на нѣколко пѫти заплаши съ затлачване цѣлокупната българска земя. Но тя уцѣлѣ и китна и буйна растителность се развива сега върху нея подъ благодатнитѣ лѫчи на свободата, Коя е тази сила, която ще покруси тази благословена отъ Божията дѣсница обетована земя — — великата обединена българска държава?

Илинденецътъ, най-здравиятъ елементъ на своята святая-святихъ, макаръ и изнемощѣлъ въ борбата и материално сразенъ, но великъ въ своя духъ, още по-великъ следъ постижението на неговитѣ идеали, спечелилъ обаянието на цѣлия български народъ, днесъ служи за стожеръ всрѣдъ народностното ни гумно,

Следъ като се прекѫснаха възможноститѣ за разгуления животъ, който сръбската власть насаждаше и насърдчаваше отъ горе, та нѣкои крайни отъ компаниитѣ отъ мѫже и жени, които бѣха се създали презъ чуждия режимъ, възроптаха противъ ограничението, което българската власть наложи, илинденецътъ пое възпитателната роля на възмутената българска съвесть и тръгна да вразумява неразумнитѣ, да блести като факелъ предъ съвременници и поколѣния и да освѣтява пѫтя, по който трѣбва да върви всѣки български гражданинъ.

Днесъ, когато отъ разноезичнитѣ предавателни радио-станции се говори на нашия езикъ съ цель да се лѣе огънь и жупель противъ българскитѣ идеали, да се сѣе разтление всрѣдъ обезвѣрилитѣ се м а л о д у ш н и ц и, поддали се на подсладената инородна и иновѣрна вждица, илинденци, като възприемници и последователи на идеалитѣ на своитѣ събратя — поборници и опълченци, срѣдногорци и шипченци — ведно съ всички други патриотични организации, възвеличаватъ подвига на цѣлокупния български народъ и служатъ на българскитѣ идеали, чието постижение днесъ възпѣва българинътъ отъ всички краиша на своята земя.

Да се разпръсватъ всичкитѣ внушения противъ единството на българския народъ, да се клейми всѣкакво посегателство целяще неговото разцепление, да се държи високо знамето на борцитѣ за народни свободи, изкупени съ неземни страдания, остава единствената свещена и неот-

(Края на стр. 3 подъ линия)

Предъ гроба на Миланъ А. Геновъ –

една свидна изкупителна народна жертва въ Скопие

Следъ историческия XII редовенъ конгресъ на Илинденската организация въ Битоля, който съ тържествата се ознаменува като всеотдаенъ величавъ съборъ на живитѣ поборници — Илинденци отъ всички краища, манифестиращи борческото си единство, щастливъ случай ми се отдаде да отида и въ Скопие. Това бѣ за менъ и умилно щастие, че следъ 30-годишното ми емигрантство при небивали драконовски ограничения отъ новитѣ поробители следъ войнитѣ, доживѣхъ да отида да се видя и съ близкитѣ въ освободената ми вече родина — Македония.

Скопие ми възобнови верига далечни спомени и ме пренесе въ миража на миналото, когато постжпихъ и следвахъ презъ 1895 до 1898 година въ Педагогическото българско училище и пансиона при сжщото. Сградитѣ на тѣзи български пантеони въ миналото ни, уви, намѣрихъ сринати и нито поменъ отъ тѣхъ.

Съживиха се въ менъ и терзанията презъ учителскитѣ години и затворническия ми животъ въ знаменития фамозенъ влаженъ затворъ-зандань *„Куршумли-ханъ“*, известенъ по чуждитѣ лѣтописи отъ 15 вѣкъ съ първоначалното му име *Депозитенъ Кервансарай*. Видѣхъ го сега превърнатъ въ народенъ музей за историческитѣ старини въ Македония въ два отдѣла: старовѣковенъ и срѣдновѣковенъ, въ който грижливо се подреждатъ всички изнамѣрени паметници отъ антично време: надгробни надписи, разни статуи отъ византийско и срѣднобългарско време съ фрески отъ 10—12 вѣкъ и пр. Надъ входа му е поставенъ надписъ съ голѣми релефни букви: *Куршумли-ханъ*. Като добре запазена старинна сграда, съ рѣдка архитектурна стойность, грижливо се реставриратъ измѣненията, които се бѣха наложили при приспособлението му за вилаетски (областенъ) затворъ презъ султанския турски режимъ.

Още съ влизането ми, потресенъ се отправихъ да видя първо мрачния каушъ (килия), кждето презъ кървавия турски режимъ прекарахъ младинитѣ си отъ 1904 год. до Младотурския преватъ презъ 1903 год., когато следъ нровъзгласения „хуриетъ“ отключиха килиитѣ ни, разтвориха голѣмата и тежка врата на Куршумли-ханъ и освободиха всички затворници безъ изключение.

Обиколихъ го и два пжти изкачвахъ каменнитѣ му масивни стълби за горния етажъ и слизахъ отъ другитѣ, взирахъ се съ отвращение въ сводообразнитѣ каменни околовръсть — една следъ друга 58 мрачни килийки съ по едно прозорче, а жгловитѣ и безъ такова, разглеждахъ масивнитѣ му 48 свода и шадравана въ срѣдата на квадратния дворъ вжтре, за да си възобновя спомени-тѣ отъ едно мрачно минало отъ терзания и мжчения на хиляди наши другари по освобвдителното движение, мнозина отъ които изгниха и не видѣха бѣлъ свѣтъ като политичвски затворници.

На излизане неволно си възобновихъ и картината отъ оня моментъ съ небивалъ избликъ на радостни чувства у затворницитѣ, когато следъ провъзгласения „хуриетъ“, двойнитѣ решетки на този затворъ — гробница се отвориха отъ тогавашния младотурски комитетъ.

Гъмжило народъ отъ близки и познати предъ Куршумли ханъ викаха радостно и просълзени се прегръщаха и цѣлуваха. Всѣки завеждаше по единъ или двама отъ затворницитѣ въ кжши на гости, а на другия день ги улесниха и изпратиха по роднитѣ имъ мѣста. Тукъ на първо мѣсто бѣха Миланъ А. Геновъ и Спиро Г. Гайдарджиевъ — тогава деенъ членъ въ Ржководното тѣло на организацията въ Скопие. Тукъ ме чакаше трепетно и моята сестра Анастасия, ведно съ зета ми Арсо, които не пропускаха случай и преди това всѣка седмица да ме навестяватъ въ затвора и да ме ободряватъ презъ двойнитѣ решнтки, да ни снабдяватъ и съ необходимитѣ позволени провизии и потрѣбности.

При краткото ми п р е б и в а в а н е, като гость въ Скопие въ паметьта ми се занизаха, като въ калаедескопъ, какви ли не още картини отъ съкровени спомени, отъ лудории и приключения съ редъ изпитания и презъ учителскитѣ ми години съ кървавитѣ афери при освободителнитѣ ни борби и теглилата на българското население съ протеститѣ на тълпи отъ засѣгнати майки и съпруги предъ представителитѣ на великитѣ сили и българската Митрополия и какво ли не още . . . Тѣ сж много и много. . . .

Този добъръ случай въ Скопие ме заведе и предъ лобното мѣсто на трагично загиналия отъ вражески куршумъ, като скжпа изкупителна и свидна народна жертва, при изпълнение на своя професионаленъ дългъ, като аптекарь и преданъ синъ на Македония,

Миланъ А. Геновъ.

Убиха го въ собствената му аптека на 15 февруарий 1928 год. Съкровенъ дългъ ми наложи да видя и да се поклоня предъ неговия гробъ въ първата алея на Скопскитѣ гробища. Единъ изящно изваянъ пиедесталъ съ надгробенъ кръстъ отъ черенъ мряморъ, въ който е вдълбанъ портрета му съ надписъ, опасанъ съ тежка черна верига, напомнюващъ чернитѣ терзания и бури, които сж минали презъ живота му и неговата родина — Македония. Дълбоко скърбящата му и сега добра и

мѣнна задача за „Илиндень“, който ще продължи своята роля — да разчиства пжтя на българската власть въ ощастливената вече македонска земя, да разпръсва всички козни откждето и да идватъ тѣ, и да устоява правата на българския народъ, водилъ безпримѣрна въ историята на народитѣ борба, която го възвеличи въ погледа на цѣлото човѣчество — на малки и велики, на близки и далечни, на приятелски и вражи страни.

Да насърдчимъ прочее дейностьта на илинденци, да подкрепимъ дѣлото на Илиндень, за да краси той челото на българина презъ вѣковетѣ, за да служи за скрижалъ на свободата, мечтана и лелѣяна въ душата на всебългарския народъ:

Вѣкове подъ редъ той е копнѣялъ за величието, което едва днесъ постига!

К. Хр. Сов.

вѣрна съпруга Катя, грижливо е съживила гроба му съ разни цвѣтя и непрекжснато подържа трептящето пламъче въ кандилото му. До неговия гробъ е и тоя на баща му Арсо Геновъ, починалъ презъ 1918 г. Тукъ е гроба и на баба му — Шукарова.

Запалихъ вощеница и паднахъ на колѣне. Почувствувахъ се скованъ въ продължително мълчание. Просълзенъ съ наведена глава въ паметьта ми възсия образа на покойния Миланъ и се заизаха верига умилни спомени и приключения, като другари отъ ранното детинство.

Така въ менъ възкръсна и миловидниятъ му погледъ, благиятъ му характеръ на добъръ другарь, далновиденъ общественикъ и родолюбивъ българинъ, деятель на В. О. М. Р. О., неоспоримъ благодѣтель и пожертвователь.

Като такъвъ въ менъ мигновено изпъкна и картината съ окървавения му трупъ въ оня трагиченъ моментъ, когато е билъ подло застрелянъ и паднаълъ като изкупителна жертва на борческа Македония въ аптеката подъ бащината му кжща на ул. „Серава", сега ул. „Полк. Дранговъ" № 32 въ Скопие —

Миланъ А. Геновъ и неговата съпруга

една народна жертва на сръбската власть въ Скопие, олицетворявана отъ тогавашната мафия на великосръбската негласна организация „Народна отбрана". При тия спомени и мисли, натжженъ се отдѣлихъ отъ гроба му, върху който сложихъ свѣжи цвѣтя и стръкче отъ горитѣ на свободна Македония, за която той работи и преждевременно стана изкупителна жертва, съ привети и отъ конгреса ни въ Битоля.

„На праздника Срѣтение Господне — 15. II. 1928 год.—когато „великосърбянцитѣ„ въ Скопие честуваха годишнината на дружеството имъ „Четнишка слава", следъ пиршеството и тостоветѣ въ кинотеатъръ „Балканъ", къмъ 6·30 ч. вечерьта въ аптеката на видния българинъ и общественикъ Миланъ А. Геновъ се разнесе и чу оня смъртоносенъ тжпъ изстрелъ, който отне живота на този жизнерадостенъ милъ аптекарь, вѣренъ синъ на българска Мекедония. Съзнателното българско гражданство изгрѣпна. Семейството и близкитѣ му бѣха потопени въ дълбокъ трауръ. Въ трауръ бѣше и цѣла борческа Македония" — това чухъ да разказватъ всички негови съвременници и близки въ Скопие.

— Непознато лице, казва тогавашниятъ неговъ помощникъ аптекарь Драганъ Михайловъ — синъ на бившия екзархийски учитель Мих. Тодоровъ отъ Скопие, съ надвесена шапка надъ очитѣ и съ ржце въ джобоветѣ, влѣзе плахо и поиска аспиринъ. На въпроса „какъвъ?" „Какъвто имате" — отговори сприхливо. Докато се обърнахъ да отворя шкафа, изтръпнахъ отъ внезапния револверенъ изстрелъ и Миланъ моментално се стовари върху ми. Паднахъ и азъ, но скоро се съвзехъ. Цѣлиятъ о ръсканъ отъ кръвь, която продължаваше да шурти отъ главата на Миланъ, инстинктивно викахъ за помощь Убиецътъ бѣше изѣгалъ. Първа тичешкомъ отъ кжщи—подъ кжщата бѣше аптеката, — лудо се втурна майка му Анастасия, изтича и жена му Катерина. Обезумѣли, неможейки да издържатъ картината, сърцераздирателно, съ нервно напрежение, тѣ мислѣха, че ще намѣрятъ помощь. Миланъ бѣше мъртавъ. Куршумътъ бѣше ударилъ презъ жгъла на окото му, пронизалъ бѣше главата и излѣзналъ отзадъ въ тила, отъ кждето продължаваше да бл ка кръвь.

Напраздни бѣха виковетѣ за помощь. . .

— Едва следъ половинъ часъ дойдоха проклетницитѣ полицаи, разказва развълнувана и ядовито майката Анастасия. Дошлиятъ преди тѣхъ Д-ръ Кирилъ Кавадарковъ напраздно се гнѣвѣше и упрѣкваше бездейностьта на дошлитѣ сръбски полицаи и жандарми . .

— По сведения, които научихме въ последствие, случайни минувачи по съседнитѣ улици сж видѣли и разправяли, че убиецътъ се е укрилъ въ Митрополията, която е наблизу, но властьта не предприе нищо за залавянето му.

Лица, чието обществено мнение въ Скопие е мѣродавно, заключаватъ, че Миланъ е билъ набелязана жертва по списъка на тайната сръбска организация „Народна отбрана", ржководена въ Скопие отъ тогавашния жупанъ Наумовичъ и владиката Варнаава. И поясняватъ: той загина не само заради неговото минало презъ турския режимъ, като отявленъ и непримиримъ българинъ и добъръ деятель за българската кауза, но и презъ съюзническата и обща войни до 1918 г., а още повече и следъ това за неприязненото му държане въобще презъ сръбския режимъ въ Македония. И сжщитѣ изреждатъ:

1. Още при отваряне аптеката си, Миланъ първи постави фирма съ български надписъ въ Скопие;

2. Презъ междусъюзническата война, като на-

белязанъ, ведно съ повече отъ 150 души първенци, учители свещеници и пр- въ Скопие, той бѣше арестуванъ и сподѣли сждбата на заложникъ въ Митровица;

3. Като дввѣрено лице на В. М. О. Р. О., по препоржка отъ последната, презъ общоевр. война тѣхната кжща бѣше опредѣлена за квартира на Царь Фердинандъ и престолонаследника Н В Царь Борисъ, които за първи пжть посетиха Македония и Скопие;

4. Презъ общо-европейската война до 1918 г. Миланъ бѣ на служба — санитаренъ офицеръ въ българската армия;

5. Презъ сръбския режимъ Миланъ винаги отклоняваше друженето съ официални лица и всички покани за участието му въ събрания, дружества, праздненства, вечеринки, банкети и др.

6. Презъ свободното време той общуваше само съ нѣколко родолюбиви изпитани свои близки и то семейно.

— Следъ убийството на Велимиръ Н. Преличъ, референтъ (помощникъ докладчикъ на тогавашния Скопски жупанъ Наумовичъ отъ Мара Бунера на 16 I. 1928 г. — разказва баджанакъ му г. Панче Ив Велевъ — Миланъ бѣше виканъ и разпитванъ отъ полицията По сжщото време се предприеха и отмъщения Първата жертва бѣ убийството на младия адвокатъ Бор. Андрейчинъ въ Тетово — роднина на Мара Бунева. Въ връзка и съ убийството на генералъ Ковачевичъ въ Щипъ, въ малкъ промеждутъкъ бѣха избити и безследно загинаха надъ 300 души добри българи въ селата и околнитѣ градове. Точно следъ единъ месецъ отъ убийството на Преличъ, убиха и Миланъ Геновъ.

— Сжщия день сръбскитѣ четници отпразднуваха своята „слава". На събранието въ кино-театъръ „Балканъ", кждето присжтствуваха всички официални лица, начело съ жупана Наумовичъ, владиката Варнаава и множество поканени по-видни семейства и лица, между които бѣхъ и азъ, казва г. Велевъ, тогавашниятъ председатель ка сръбската организация „Народна отбрана" — Буда Грозкъ въ произнесения тостъ, спомена за убития Велимиръ Н. Преличъ съ доста повишенъ тонъ и въ заключение каза ядовито и надменно: „До садъ сме чютали, ала отъ сада чемо и ми убияти", Тази му закана живо се посрещна съ „живио" и отъ ржкоплѣскания екна салона Ние скопянитѣ се спогледнахме плахо. Единъ ми прошушна: „Кои ли още български майки и семейства ще почернатъ"? . . .

— Никой, обаче, отъ насъ не предугади и недопуснахме, че заканата му ще се приложи сжщия день въ центъра на Скопие и че набелязаната жертва е моя добъръ баджанакъ Миланъ А. Геновъ.

— Нашитѣ положителни сведения бѣха, казва, сжщиятъ, че убиецътъ на Миланъ е *Стефанъ Павковичъ*, известенъ „великосърбянецъ" отъ Босна, който за цельта е получилъ 40.000 динара възнаграждение. Следъ това се оженилъ въ с. Гопешъ, битолска околия, и до освобождението миналата година на Македония той е билъ на служба, като наредникъ (старши полицай) въ Битоля.

Предъ свои близки той се е изповѣдалъ гузно въ разкаяние, като е казалъ дословно и следното: *„Многе люде самъ убие, али що сумъ Генова убио — невиногъ чввѣка, че ме мучи савесть до кадъ самъ живъ"*.

— Още на третия день, каза г-жа Генова, научихъ, че тъмни личности дебнѣли да убиятъ и други добри българи на мжжа ми. Кжщитѣ имъ и нощно време били обикаляни и често обезпокоявани съ тропане да имъ отворятъ. Поради това, тѣ бѣха сполучили да избѣгатъ въ България. Следъ погребението на Милана аптеката ни бѣше бойкотирана. Никой не стжпи вече. Работата се прекрати. Принудихъ се преждивременно да я отстжпя на други и така ликаидирахме съ аптеката ни за винаги.

— И следъ убийството на мжжа ми трѣбваше да изпитвамъ редъ терзания и изпитания отъ разни дедективи: Единъ день дойде въ кжщи непознатъ „важенъ" господинъ, който „повѣрително" предложи услугитѣ си да ми съобщи подробности за откриване убиеца на покойния Миланъ. Препоржчвайки се за голѣмъ „доброжелатель", заговори ми убедително, че неговъ добъръ приятель му довѣрилъ кой е именно убиецътъ и че той билъ готовъ да засвидетелствува това, кждето стане нужда и пр. Схванахъ, че той е единъ професионаленъ дедективъ — изнудвачъ и безъ колебание му заявихъ, че убиецътъ ми е известенъ. За менъ той е продажно жално орждие на други. Считамъ за унижение и да го сждя. Нека го сжди съвестьта и отъ Бога да намѣри заслуженото. Готова съмъ, обаче, да възнаградя и то щедро оня, който е въ положение добросъвестно да направи достояние предъ обществото и разкрие отъ кого именно е билъ изпратенъ и защо е убитъ мжжъ ми. Казахъ му, че това е необходимо и за други, понзже въ произнесеното слово при погребението, като на запасенъ санитаренъ офицеръ, въ черквата за демагогия между другото се каза и следното: *„Ни смо знали до сада да е Миланъ тако добаръ човѣкъ био. Погрешили смо много"*. . . .

Трѣбваше по-отблизо да познавате този на гледъ тихъ, скроменъ общественикъ и всеотдаенъ примѣренъ деятель за българската кауза въ Македония, за да прецените по-обективно и неспокойния му, но гордъ духъ въ народностното му съзнание и по-особено следъ войнитѣ при коварно установената сръбска власть въ Скопие.

Огледайте се въ неговия животъ и ще го видите навсѣкжде въ обществено родолюбивъ възходъ. Ту още като ученикъ, задълбоченъ въ четене, воленъ за повече знание, но не и доволенъ въ постиженията си; ту сломенъ отъ ограничения да развие наклонноститѣ и професията си до съвършенство, търси и се рови да узнае и усвои всички новоизобретения и нововъведения въ по-напреднали-тѣ и по-културни народи на западъ, за да постигне идеяла си; ту отявленъ, но потаенъ и скроменъ членъ на В. М. О Р. организация, въ пълно съзнание на отговорность да рискува бждещето и на единствената си професия, за освободителното ни движение.

Познавамъ го отъ детинството ни, па и следъ завършване на образованието ни, сподѣляйки най-интимни чувства на скрѣбь и радости въ живота. Презъ цѣлия си животъ той отстояваше съ удивителна упоритость и постоянство своя общественъ дългъ за освобождението на родината си. Той бѣ примѣренъ добъръ съпругъ, който съ за-

видна привързаность грижливо отстояваше задълженията и къмъ семейството си.

Миланъ А. Геновъ е роденъ на 1 мартъ 1878 год. въ голѣмото българско село Злетово, кратовска околия. Още двегодишенъ родителитѣ му се преселватъ въ Щипъ, кждето получи и основното си и прогимназиално образование. Като единствено свидно чедо, родолюбивото видно семейство, известно съ прекора Арсо Злетовецо, искаше да го задържи въ предприятието на баща му за производство на таханъ и шарлаанъ, и търговия съ маслодайнитѣ семена отъ афионъ (макъ) и сусамъ. Но когато Миланъ узна, че повечето отъ неговитѣ съкласници се готвѣха да продължатъ образованието си въ други училища, той остана непримиримъ и се наложи, като постжпи въ IV класъ на тогавашната непълна IV класна мжжка гимназия въ Скопие, а следъ това при гимназията въ Кюстендилъ, която и завърши. Още ученикъ въ прогимназията той се прояви съ страстни увлечения по химията и физиката, съ по-особени наклонности и дарования за надеждень бждащъ механо-техникъ. Не пропускаше какъвто и да е повреденъ часовникъ, шевна или други видъ машина, като любитель да ги разглоби, да проучи основно дефектитѣ имъ, да ги отстрани грижливо и да ги поправи безпогрѣшно по-добре отъ специалистъ — майсторъ безвъзмездно. Въ увлечението бѣше си набавилъ за цельта по-необходимитѣ инструменти и помагала. Но въ Македония нѣмаше подобно училище да постжпи и да развие способноститѣ си По съветитѣ на учителитѣ му, реши да стане аптекарь, отъ какъвто нуждата по това време въ Македония за българската кауза изобщо бѣше въпиюща. За тази цель той отиде при познати въ Разградъ, кждето постжпи като стажантъ въ аптеката на г. Торчановъ. Добре подготвенъ и снабденъ съ необходимия атестатъ за прекаранъ стажъ, Миланъ постжпи въ фермацевтическия отдѣлъ при Медицинския факултетъ въ Цариградъ, и свърши съ отличие.

Сжщата година той се ожени съ Катя Шукарова отъ Велесъ, която му остана най вѣрна съпруга и другарка въ всѣко отношение. Като на българинъ турската власть не му позволи да открие своя аптека въ Щипъ, при все че нуждата отъ такава бѣ крещяща. Понятно защо! . . . Съветванъ отъ ржководното тѣло на революц. организация Миланъ отиде въ Скопие. Поради него тамъ се пресели и цѣлото имъ семейство. Пречкитѣ, обаче и въ Скопие не бѣха изключени. Но съ повече тичане, постоянство и рушветъ, разбира се, сполучи да се снабди съ нуждното разрешение и откри аптека, която съ бащини срѣдства организира и обзаведе образцово и надъ която постави голѣма фирма съ турски и български надписъ. Тя бѣше първата българска аптека въ скопския вилаетъ и бѣше добре посрещната отъ българското население изобщо. Аптеката изигра своето предназначение презъ бурнитѣ и мрачни години на освободителното ни движение презъ турския режимъ. Тя служеше негласно и за амбулатория, която се обслужваше отъ тогавашнитѣ български екзарх. училищни лѣкари, на всички пострадали и нуждаещи се отъ лѣкарска помощь членове на организацията, а домътъ му, надъ самата аптека понеже не представляваше обектъ за подозрение отъ властьта, служеше за приютяване на лѣчените по-тежко пострадали четници и нелегални дейци на организ. при честитѣ кървави сражения и афери. Въ това отношение доста ценно бѣше и активното лично действие на тогавашнитѣ известни наши лѣкари въ Скопие. Първоначално Д-ръ Христо Димитровъ отъ Щипъ, а следъ него Д-ръ Никола Герасимовъ отъ Тетово, Д ръ Т. Филиповъ отъ Дебъръ, Д-ръ Петъръ Кушевъ отъ Велесъ и Д-ръ Георги Николовъ отъ Охридъ, които винаги и безвъзмездно бѣха напълно въ услуга на В. М. О. Р организация. Въпрѣки голѣмия рискъ за закриване на аптеката му, М. Геновъ никога не бѣше предявилъ претенции за обезпечаването му, па, даже и за изплащане на по-скжпитѣ медикаменти материали и специалитети. Въ пълно съзнание на дългъ къмъ освоб. ни движение той всѣкога даваше, което бѣ необходимо за нуждитѣ на организацията, но само по проценка и бележка отъ споменатитѣ лѣкари. За тайното лѣкуване на нелегалнитѣ дейци въ дома му, не малки сж заслугитѣ и на жена му Катя, а по-особено тия на майка му Анастасия. Тѣ единствни трѣбваше да обслужватъ болнитѣ и винаги бѣха въ пълна помощь на лѣкаритѣ при превръзкитѣ и операциитѣ Тѣ препращаха незабелязано следъ оздравянето имъ болнитѣ или раненитѣ.

М. Геновъ не остана хладнокръвенъ и къмъ политич. затворници въ Куршумли ханъ, кждето и азъ въ продължение на петь години — до „хуриета“ — 1908 г. изтърпявахъ злочестата ми присжда. Тукъ именно неговитѣ и на цѣлото семейство прояви бѣха особенно ценни. Не само често ни посещаваха и удостояваха съ разни подаръци, а особено презъ голѣмитѣ праздници и съ специално уготвена храна, за да ни ободрятъ и съ нѣкои новини, но Миланъ бѣше организиралъ и редовно ни изпращаше тайно разни задгранични вестници, които вземаше отъ българското консулство въ Скопие По сжщия начинъ чрезъ него получавахме и изпращахме разни писма и бѣхме въ контактъ и съ факторитѣ на В, М. О. Р. О. Така ние изпращахме всички оплаквания на затворницитѣ до дипломатическитѣ представители на великитѣ сили, съ които и до българската Митрополия за Екзархията въ Цариградъ. По тоя начинъ за всички по чувствителни издевателства, тормозъ и други безчинства надъ насъ въ затвора отъ страна на управлението, последното бѣше изненадвано съ внезапни анкети — лично отъ дипломатическото тѣло въ Скопие. Така, благодарение съдействието на М. Геновъ, винаги държахме въ респектъ не само мюдюрина (директора) и персонала му въ затвора, но и катилитѣ затворници — арнаути и турци, за всѣко посегателство къмъ политическитѣ затворници изобщо презъ честитѣ кървави сцени съ вандалскитѣ имъ „уджуми“, които ставаха и за най-малки причини помежду тѣхъ, а затворътъ се превръщаше на арена за взаимно избиване, кой съ каквото му попадне и съ каквото може. При тѣзи прословути „уджуми“ въ затвора, които се изразяваха съ звѣрски междуособици между арнаути и турци, не бѣха малки и нашитѣ терзания.

Мюдюрътъ на затвора и персоналътъ му, при всичкитѣ строгости и ограничения при входа и разговоритѣ съ посетителитѣ, бѣха въ недоумение отъ кого и какъ става достояние и на консулитѣ всичко каквото ставаше въ затвора и то съ голѣми

подробности. Това, впрочемъ не бѣше достояние на други въ затвора, освенъ на „осморката“ съ по голѣми присжди въ нашия „кохушъ“ (келия): *Тодоръ Лазаровъ* и *азъ* отъ Щипъ, Д ръ *П. Кушевъ* и *Илия Левковъ* отъ Велесъ, *Трайче Митевъ и Димчевъ* даскала отъ Скопие, *Бай Иванъ* и неговия другарь по присжда отъ Куманово.

Не е трудно да си обясни всѣки, че това ни обслужване бѣше немислимо безъ посрѣдничеството на лице отъ персонала въ затвора. Това бѣше единъ отъ вѣрнитѣ гардиани (надзиратели) на мюдура — нашия *бай Тодоръ*, стария и беденъ арменецъ, за когото всички живи съвременици, които имаха нещастието да изпитатъ терзанията въ Куршумли-ханъ, ще си припомнятъ и сега за неговитѣ симпатични манипулации при незавидната му гардианска служба и съчувствено внимание къмъ българитѣ политически затворници изобщо. Тактичностьта и съобразителностьта му при обслужването ни и насъ очудваше. Но и М. Геновъ доста умѣло го използуваше срещу възнаграждение, отъ каквото не бѣше лишенъ и отъ насъ въ затвора.

Бай Тооръ не само че остана неподозренъ и не даде поводъ никому да се усъмни въ ролята му, но и съ нищо не ни изневѣри. Отъ наша страна и ние съ нищо не дадохме поводъ да се хвърли даже и сѣнка отъ съмнение върху му. Сношенията ни обикновено ставаха нощно време, когато той заемаше поста си като надзиратель, и провѣряваше ключалкитѣ на затворническитѣ килии.

М. Геновъ изпъкна и като добъръ интелектуаленъ общественикъ съ добра репутация и семейно положение. Баща му винаги бѣше избиранъ за членъ въ епархиалния смѣсенъ съветъ при българската Митрополия и въ общинския съветъ (беледие мезлишь). Миланъ владѣеше отлично не само литературния турски езикъ но и френски, а достатъчно се ползуваше и отъ нѣмската литература. Получаваше всички по-важни турски, френски и нѣмски списания. Така той неуморно следѣше всичко и не само по специалностьта си, но и всички политически въпроси.

Той не престана да се интересува по всички постижения и нововъведения по електртехниката. До колко бѣше се вдълбочилъ въ това, не е излишно да спомана следния фактъ, известенъ и на живитѣ му съвременници въ Скопие:

Още когато се пишеше само и говорѣше за практическото приложение на радиото, за употрѣблението и използуването му въ живота чрезъ радиоприемни апарати и пр., той, като любитель, бѣше комбинираль и инсталиралъ въ дома си единъ оригиналенъ радиоприемателъ, съ който доста сполучливо манипулираше и демонстрираше предъ всѣки любопитенъ. Това бѣше първия радиоприемателъ въ Скопие.

Преди това, той изпъкна и като пръвъ любитель фотографъ въ Скопие, а едновременно съ това и като реформаторъ въ фотографическото ателие съ всички нововъведения и постижения на западъ за репродукционни увеличения, ретушъ и пр. Освенъ единственото фотографско ателие въ Скопие на Георги Поповъ отъ Велесъ, М. Геновъ улесни мнозина любители българи и отъ околнитѣ градове да отворятъ свои модерни ателиета за препитаване презъ турския режимъ въ Македония.

Като нераздѣлими другари още отъ детинството ни, познавамъ и цѣлия животъ на Миланъ А. Геновъ: той никога не постави своитѣ интереси по-горе отъ обществените. Той и не парадира съ завидното си семейно, материално и обществено положение, което си бѣше създалъ и се ползуваше съ добро име въ всѣко отношение. И презъ новото подло поробяване на родината ни отъ „Великосърбянитѣ“, Миланъ умѣло се приобщи къмъ сждбата на съзнателното българско население въ Македония. Съ примирение и на новата си орисия, той продължи неотклонно своя дългъ, преувѣренъ въ по-свѣтлото бждеще и на народностната му общность.

Първиятъ свободенъ български общински съветъ въ Скопие миналата година съ едно решение заслужено увѣковечи паметьта му, като е именувалъ една улица въ централната часть на негово име — *Миланъ Геновъ*.

Нека прочее, кажемъ: Вѣчна памятъ и миръ на душата ти, незабравимий друже! Твоята родина Македония е вече свободна. Жертвитѣ и гробоветѣ, като твоятъ, бѣха необходими и нѣма да се забравятъ отъ поколѣнията.

Хр. Настевъ
Председатель на Д-во „Илиндень“
въ гр. Варна

Мито Ковачевъ

отъ Струмица

Бившъ учитель въ прочутото по своята активность въ освободителното движение Струмишко. Открить като деецъ, той постжпва презъ 1902 г. въ четата на Хр. Чернопѣевъ, а въ 1903 год. е убитъ въ сражение въ Малешевско.

БОРИСЪ САРАФОВЪ

1872—1907

Тридесеть и петь размирни години, години на кърви и страдания ни дѣлятъ отъ трагичния край на Борисъ Сарафовъ. Но, колкото годинитѣ преминаватъ въ небитието, толкова повече този челенъ бранникъ буди култъ всрѣдъ българския народъ отъ двете страни на Рила и Родопа. Неговото име ще остане презъ вѣковетѣ синонимъ на пирински ястребъ, пристѫпващъ смѣло къмъ жертвената клада.

Романтиката на македонската революционна брань съ пълни шепи бѣше надарила този свой синъ. Непримиримъ богомилски духъ и вѣра въ борбата витаеше въ душата му: безумно храбъръ и самоотверженъ, безподобенъ въ пристѫпа си къмъ саможертва, рѣдъкъ благородникъ, който гледаше на паритѣ единствено като срѣдство за постигане на всѣка поставена цель. Всичко, което влѣзеше въ дѣсната му ржка, веднага се раздаваше отъ лѣвата — за издръжка на революционния му кадъръ и за покупка на оржжие и бойни припаси.

Съ безпримѣрна духовна красота и величие, присѫщи само на природнонадаренитѣ водачи, той пристѫпваше смѣло като революционеръ, агитаторъ и организаторъ, и когато се хвърляше като лъвъ въ жестоки бойове. На 12. юлий 1895 година, съ чета отъ 65 души, той нападна града Мелникъ и взе съ пристѫпъ държавнитѣ учреждения. Той изпълни великолепно своята революционна мисия, като събра първенцитѣ на града и имъ обясни, че цельта на тази военна акция е единъ твено свободата на Македония, следъ което напусна града.

Следъ този свой подвигъ Мелнишкиятъ герой израстна предъ очитѣ и на българи и на турци. И оттогава неговото име доби гражданственость и мжчно можеше ВМОРО да му попрѣчи да се наложи всрѣдъ редоветѣ ѝ.

Надаренъ щедро отъ природата съ буйно въображение и ентусиазъмъ за борба, единственъ той бѣше най-изобретателенъ въ плановетѣ за снабдяване съ много пари. Въ Свѣта Гора му дохожда идеята да плени сръбския краль Александъръ Обреновичъ, който отива да посети Хилендарския монастиръ, но отпосле я изоставя като неприложима.

„Много мжчно бѣше за мене — пише Сарафовъ въ споменитѣ си — да съглася тѣзи хора, да извършатъ патриотически подвизи. Голѣма часть отъ тѣхъ си мислѣха само да направятъ по една малка тупурдия, но и кемеритъ имъ да не остане празенъ, па и да не загинатъ, ами да се върнатъ въ България. Азъ имъ доказахъ, че много по-голѣмо значение има, ако нападнемъ града Мелникъ; петь пушки да хвърлимъ, но въ града да ги хвърлимъ. Трѣбваше много да ги кандардисвамъ да се въздържатъ при това нападение отъ всѣки обиръ, за да остане дѣлото чисто, патриотическо, политическо. За да ги смиря, имъ казахъ, че сетне на връщане може да се допусне нѣйде плячка".

Съ нѣкаква тайнствена, магическа сила привличаше къмъ себе си проститѣ четници, а по отношение на интелигентнитѣ проявяваше дълбоко проникновение и ги печелѣше на своя страна. Той бѣше обладанъ изцѣло отъ амбицията, безъ друго да бжде на чело на революционното движение; умѣло лавираше всрѣдъ революционнитѣ дейци и съумѣ да подбере добъръ кадъръ отъ войводи. При това той се огради отъ писатели и журналисти, които тукъ въ страната и въ чужбина го лансираха като предопредѣления отъ провидението водачъ на поробената рая. Въ много райони въ югозападна Македония неговото име се произнасяше съ благоговение и отъ интелигентни и отъ простолюдието. Отъ кждето премина той — съ своя артистически приомъ и високъ революционенъ духъ, демагогски похватъ, така необходимъ за единъ водачъ на революционно движение, а найвече съ безпримѣрнитѣ си героични дѣла — неговото име доби гражданственость, прехвърли границитѣ на обикновенитѣ водачи и се понесе всрѣдъ народа като дивна легенда. Наредъ съ Гоце и Даме, името на Бориса доби гражданственость на народенъ водачъ.

По отношение на финансовитѣ въпроси, Сарафовъ пипаше като виртюозъ. Той се снабдяваше съ пари отъ всички страни, смѣтайки че неговата революционна група има нужда и че не трѣбва да се спира предъ ищо, стига да може да вземе пари. Следъ като си спечели голѣмо име въ Македония и княжеството, той бѣ афиширанъ като незамѣнимъ вождъ и въ чуждестранната преса отъ група български студенти въ Парижъ и Женева, сътрудници на чуждестранни вестници, особено отъ Симеонъ Радева, който бѣше дѣсната му ржка въ странство. Така Борисъ получаваше пари отъ всѣкжде, закупуваше оржжие и мате-

риали, подбираше войводския си кадъръ и изпращаше чети въ Македония.

И всрѣдъ вихъра на революционнитѣ борби македонското революционно движение вписа въ скрижалитѣ на своята романтика вдъхновения жрецъ на четнишкото движение, който съ своя темпераментъ, безумна хробрость, саможертва, благородство и веселия нравъ на епикуреецъ, стана кумиръ на комититѣ отъ Осогово до Костуръ и отъ Пирина до Галичица.

Не само съ издръжката на своитѣ раволюционни сътрудници, но и съ силата на своя гарибалдийски чаръ той пленяваше и се налагаше съ нѣкаква чудна, скрита сила. Чакаларовъ въ Костурско агитираше за Бориса, третирайки го като слѣзълъ отъ Олимпъ; Пандо Кляшевъ, Никола Андреевъ и други костурски войводи бѣха въ възторгъ отъ Мелнишкия герой, отъ смѣлия му подвигъ при Владимирово и отъ саможертвата му въ Смилево.

Популярностьта на Сарафова нарастна твърде много, името му въ Македония бѣше вече легенда, но и въ чужбина неговото име се носѣше съ славата на незамѣнимъ водачъ. Не може да не му се признае голѣмата заслуга, която той пръвъ, подъ непосрѣдственото влияние на Симеонъ Радева и група интелигентни македонци въ чужбина, обърна внимание върху македонското революционно движение въ западна Европа чрезъ чуждестранната преса. Подъ редакцията на Симеонъ Радева, съ парични срѣдства дадени отъ Сарафова, се основа въ Парижъ в „L'Fffort". Съ своя вестникъ той си създаде голѣма популярность, но си навлѣче завистьта и умразата на мнозина тукъ въ страната. Обаче трѣбва да се признае, че той направи най-крупната покупка на оржжие отъ странство: 1100 манлихерови пушки въ Австрия, 10 хиляди кримки, 1500 мартини и бердани, около 1500 револвери и други бойни материали.

Съ паричнитѣ срѣдства и бойни материали на Сарафова много чети на ВМОРО се стегнаха и заминаха за вжтрешностьта.

„Работейки съвмѣстно съ Представителството тукъ и подпомагайки всѣкакъ вжтрешната организация въ нейнитѣ тукашни и тамошни нужди— пише Силяновъ — Сарафовъ, който и по-преди бѣше близъкъ съ вжтрешнитѣ деятели, лесно проникна и въ вжтрешния й интименъ животъ и си създаде лични привърженици всрѣдъ хората, които идваха и се връщаха отъ вжтре, особено между проститѣ момчета. Въ това му помагаха не само тукашнитѣ бързи успѣхи, свързани съ неговото име, но и личнитѣ му качества: буйното му въображение, което непрекжснато чертаеше примамливи планове, откровеностьта, съобщителностьта, довѣрчивостьта, слабостьта къмъ външнитѣ ефекти, епикурейството му. Къмъ тия качества трѣбва да прибавимъ и паритѣ, съ които разполагаше и които харчеше съ щедрость, отиваща до прахосничество, не само за реалнитѣ нужди на дѣлото, но и за всестраннитѣ лични потрѣби на хората, поставени по разни начини въ услуга на каузата Въ това отношение Сарафовъ бѣ пъленъ контрастъ на традициитѣ, създадени отъ пуританската скромность на Дѣлчева".

Отъ споменитѣ му (стр. 66—71) ясно личи колко младиятъ, ненавършилъ още тридесеть години, Борисъ Сарафовъ, произпълненъ съ много оптимизъмъ и съ още по-много романтизъмъ, отива да плед ра каузата на Македония и да намѣри срѣдства за водене на освободителнитѣ борби. Той пише: „Заминахъ за Виена. Тамъ графъ Йозефъ собственикъ на „Информасионъ" ме канѣше да отида при него, за да му дамъ сведения. Отидохъ да говоря. Направо му казахъ да ми каже, може ли да ми укаже негде източникъ за срѣдства. Той ми каза най-сетне, че въ външното министерство има единъ влиятеленъ чиновникъ, който би желалъ да говори съ мене. Азъ веднага помислихъ, че тоя човѣкъ ще иска да ми предложи пари. Въ единъ день, въ опредѣленъ часъ, въ дома на графъ Йозефъ се яви г. Фонъ Мюллеръ, сегашният цивиленъ агентъ въ Македония. Той завеждаше информационното бюро по балканскитѣ работи. Мюллеръ изказа своитѣ възхищения отъ мене лично, отъ чудесиитѣ: „Вие, каза той, турнахте въпроса на дневенъ редъ; не остана вестникъ да не говори за това. Вие играете съ голѣми зарове и пр.". Азъ направо — пари. Той отговори, че тая работа не е лесна, ние сме консервативна държава, императорътъ не би се съгласилъ и пр. „Ами какъ давате на албанцитѣ пари?!" — „Да, за католическата пропаганда" — ми отговори той. Казахъ му, че даватъ и на беговетѣ и пр., че ние сме съседи съ албанцитѣ и знаемъ тия работи. На туй фонъ Мюлеръ взе да извърта, че колкото се отнася до срѣдства за лична издръжка на мене и на моитѣ другари би могълъ той лично да даде известна сума, понеже ме знаялъ, че ще играя роля и т.н. Азъ категорически отказахъ да приема пари за лична издръжка, защото не искахъ нравствено да се обвързвамъ и пр. Бихъ приелъ срѣдства за каузата, а не лично и че ще представя и други приятели (мислѣхъ Гьорчо и Дѣлчевъ) „Пази Боже!" — отговори Ф. Мюлеръ, ние не се осмѣляваме да дадемъ на една личность като на Васъ, а не още да дадемъ на двама-трима. Обеща ми, че мога да живѣя въ Австрия, щѣлъ съмъ да бжда подъ негово покровителство, но само да не нося своето име, та да не се мисли, па и Русия да не помисли нѣщо. Раздѣлихме се съ ф Мюллеръ, който се изказа готовъ да ми дава съвети. Сетне графъ Йозефъ ме представи на водителитѣ на младочехската партия, депутати въ камарата. Нищо особено не говорихме. Азъ имъ препоржчахъ нашата кауза, особено въ парламента, да не забравятъ. Отъ Виена, къмъ втората половина н Септемврий 1901 г., отидохъ въ Парижъ. Извикахъ Симеонъ Радева отъ Женева, за да ме запознае съ кржговетѣ, които съчувствуватъ на нашето дѣло. Запозна ме съ Пресансе, Викторъ Бераръ и Киаръ. Говорихме по нашето дѣло. „L'Effort" бѣше престаналъ да излиза и азъ все мислѣхъ за срѣдства, какъ да се поднови вестникътъ, понеже и тѣзи французки приятели се изказаха, че трѣбва вестникътъ да излиза. Мисъ Стонъ бѣше вече заловена, когато тръгнахъ отъ София, и цѣлата преса отдаваше туй на мене. Пресансе ме посъветва да дамъ опровержение и азъ го дадохъ въ в. „Temps".. Отъ тукъ се надигнахъ, та въ Женева, гдето бѣше Синеонъ Радевъ. Писахъ на Давидова, на Ковачева, па и на Гьорчо и Дѣлчева. Отъ Дѣлчева получихъ въ отговоръ нѣколко писма. Въ Женева стояхъ до февруарий, гдето се запознахъ съ американци и англичани. Почнахъ да водя съ тѣхъ резговори, казахъ имъ кой съмъ, за да видя може

ли срѣдства да се намѣрятъ Когато въ София пищѣха за пари, Яворовъ издаваше в. „Дѣло„. Азъ се оплакахъ на англичанина заради нашето положение и той на два пжти извади по 800 лева, като ме задължи никога да не казвамъ името му. Отъ тия пари азъ изпроводихъ на Давидовъ и на Ковачевъ. И съ тѣзи пари излизаше в. „Дѣло“, който псуваше Цончева, но и насъ не забравяше! Въ Женева се срещнахъ съ Балукчичъ, който ми съобщи, че се намира въ кореспонденция съ Симича! Балукчичъ минаваше нѣщо за социалистъ! Одобряваше напълно нашия принципъ: Македония за македонцитѣ! Щѣлъ да има среща съ Симича въ Будапеща, та ме покани да ида съ него, защото и Симичъ искалъ да се види съ мене. Отидохме въ Будапеща, дойде и Симичъ. Това бѣше на 26. I. 1902. Тукъ пръвъ пжть се запознахъ съ Симича. Най любезно се разговорихме съ него. И той одобрява „Македония за македонцитѣ“, само че се боялъ отъ българско завоюване. Азъ му казахъ, че Цончевъ работи съ България, азъ пъкъ съмъ преследванъ отъ българското правителство. „Дайте и вие, сърбитѣ, малко срѣдства на македонцитѣ, за да р здѣлятъ македонцитѣ своитѣ симпатии между сърби и българи. Досега само България е помагала и пр.“. Симичъ явно предъ Балукчича говорѣше противъ краль Александъръ и Балукчичъ одобряваше. Симичъ призна, че Сърбия трѣбва тъй сжщо да даде срѣдства. сир. пушки и пари. Азъ искахъ мартини, понеже тѣ имаатъ въ Нишкия складъ 14 хиляди мартини, та часть по часть да изтеглимъ едно количество. Симичъ каза, че първомъ трѣбва да говори съ краля, та азъ да съмъ слѣзълъ въ Нови-Садъ да чакамъ отговоръ. Така и стана. Но понеже бѣше работата сериозна, за всичко писахъ на Гьорчо, та да дойде, заедно да водимъ преговоритѣ. Гьорчо отговори, че пари нѣма. Телеграфически му пратихъ 200 лева въ Търново, гдето бѣше. Вмѣсто него дойде Давидовъ. Седѣхме въ Нови Садъ да чакаме. Минаха се четири дена, изпратихъ Давидовъ въ Бѣлградъ, гдето се срещалъ съ Симича. Върна се Давидовъ въ Нови Садъ. Повика ни най сетне Симичъ и ние отидохме въ Бѣлградъ и самичъкъ отидохъ у Вуича (министъръ-председатель и министъръ на външнитѣ дѣла). — Сжщата пѣсень, както и Симичъ, именно: наклонни да подържатъ автономна Македония. Азъ ги накарахъ да напишатъ още предъ мене едно окржжно до своитѣ агитатори въ Македония. Отлитографираха го, подписано отъ Симича и Вуича. Въ него се казваше да иматъ довѣрие въ мене и въ моитѣ хора, а да странятъ отъ Цончевитѣ хора, понеже вжтрешната организация искрено работѣла за идеята „Македония за македонцитѣ“. Изглеждаше, че Симичъ искрено работи. Азъ имъ казвахъ да бждатъ увѣрени, че щомъ се образува автономна Македония, веднага ще се образува най силна партия, която ще бжде противъ анексията, отъ която сърбитѣ се боятъ. Казахъ имъ още, че тая плеада борци за свободата на Македония нѣма да плюе на своитѣ принципи, че Сърбия тогава ще излѣзе на море, понеже нѣма да има митнически граници помежду ни и пр. Тѣ ме повѣрваха. Щомъ стигнахъ азъ въ Бѣлградъ, и графъ Йозефъ се изтърси, па и Вайсманъ Симичъ ми каза, че кралътъ е наклоненъ да отпусне срѣдства. Йозефъ имаше аудиенция при краля, а струва ми се и Вайсманъ — и се развали работата. Не взехме ни пара, ни една пушка . . . Главенъ резултатъ бѣше окржжното. Почувствува се промѣна въ поведението на сръбскитѣ агитатори въ Македония спрямо организацията презъ 1902 и часть отъ 1903 година Върнахъ се въ Женева да потърся моя англичанинъ. Той се завърна къмъ срѣдата на мартъ 1902. Тогава получихъ отъ него 50 хиляди франка. Изглеждаше човѣкътъ да не е политическо лице; изглеждаше богатъ. Тѣзи пари като ги вземахъ, имаше група студенти — Симеонъ Радевъ и др. — въ кафенето имъ ги изтърсихъ 50 банкноти по хиляда франка. Веднага казахъ да се почне въ Парижъ издаването на „Mouvement Macedonien“. На Давидова изпратихъ съ чекъ 10 хиляди франка. Сжщевременно извикахъ отъ Солунъ Йорданъ попъ Йордановъ (Орцето) и му дадохъ 10 хиляди франка, да продължатъ работата. Още когато бѣхме въ Комитета, съ съгласието на Дѣлчева, се захвана подкопаването на банката въ Солунъ. Тази идея бѣше на Слави Мерджановъ, който я приложи въ Цариградъ, а пъкъ Орцето и Диме Мечето бѣха неговъ клонъ въ Солунъ“.

Като четемъ Сарафовитѣ „Спомени“, не можемъ да не се замислимъ върху непредвзетата наивность и слѣпа вѣра на този на времето най-виденъ революционенъ водачъ на македонското освободително движение, който въ своя младенчески жаръ и ентусиазъмъ за борба смѣташе че е надхитрилъ най-вѣроломния и най безскрупуленъ сръбски дипломатъ Света Симичъ, началникъ на отдѣление по македонскитѣ работи при Министерството на външнитѣ работи въ Бѣлградъ, а по-късно дипломатически агентъ въ София. Като индивидуелистъ, Борисъ Сарафсвъ вървѣше по пжтя на своитѣ разбирания, стремейки се да прави компромиси съ всички и за всичко, съ единствената цель да бжде подпомогнато дѣлото, безъ да помисли, че съ това може да напакости на движението. На вждицата на сръбската пропаганда се улови само той. Макаръ да бѣше поканенъ отъ него и Гьорчо Петровъ, той не отиде, а изпрати Тома Давидовъ. Естествено хитриятъ Гьорчо, който не стжпваше на чурукъ дъска, притежаваше вроденъ усѣтъ и не искаше да влѣзе въ примката на сръбската пропаганда. На всѣки случай на Бориса му вървѣше и отвсѣкжде го обсипваха съ парични срѣдства. Съ дѣсната ржка той вземаше паритѣ, за да ги дава съ лѣвата на други.

Той застана начело на Върховния комитетъ, следъ това се сближи съ централиститѣ и дружи съ Гоце Дѣлчева. Гьорчо Петрова и Хаджи Димовъ и влѣзе въ Задграничното представителство на ВМОРО. Съ своя опортюнизъмъ той търсѣше да напипа пулса на революционното движение и да го подчини на своята воля. Той искаше нишкитѣ на революционната организация да бждатъ събрани единствено въ неговитѣ ржце и той да разпорежда за всичко и да стои надъ всички. Така умѣло лавираше той между дѣсницата и лѣвицата въ македонското освободително движение.

Илинденското възстание трескаво се подготвяше отъ страна на ВМОРО. Той лично нѣмаше никакъвъ активъ въ това отношение. Но той не можеше да стои съ скръстени ржце, когато се подготвяше отъ страна на романтицитѣ на освободителното движение едно велико дѣло. Безцеремонно той събра чета, влѣзе въ разбирателство

съ Сава Михайловъ, Хаджи Димовъ и заедно съ тѣхъ потегли за Македония. На 12. февруарий 1903 г. сборнитѣ чети водиха голѣмо сражение съ турска войска при с. Владимирово Малешевско. Следъ това той се раздѣля съ Сава Михайловъ, Хаджи Димовъ и Кръстю Асеновъ и само съ своята чета премина Радовишко, а на 1. мартъ преброди Вардаръ, навлѣзе въ Тиквешко и Мориховско, като въ с. Паралово бѣ посрещнатъ отъ Лозанчевъ и Пешковъ, членове на Битолското ржководно тѣло на ВМОРО. Чрезъ тѣхъ той се наложи бързо въ Битолско. Отъ тамъ мина презъ Леринско и Костурско, кждето бѣ атестиранъ отъ Чакаларова и Кляшева предъ всички революционни центрови събрания съ думитѣ: „Ето нашия началникъ".

Борисъ Сарафовъ бѣше любимецъ на своитѣ сътрудници. Отъ кждето минѣше, неговото име се носѣше навредъ и раята съ неприкрита радость казваше: „Князътъ щѣлъ да дойде!" Съ своята горда осанка, съ героичния си размахъ, съ безумната си храбрость и великолепно държане, този пиринскиятребъ печелеше лаври всрѣдъ поробената рая. Той умѣеше безрезервно да се налага.

Той бѣше въ близки връзки и съ идейнитѣ млади сили на крайната лѣвица — анархиститѣ индивидуалисти макаръ въ идейно отношение да ги дѣлѣше пропасть Подготовката на атентатитѣ върху помѣщенията на Банкъ Отоманъ въ Цариградъ отъ Мерджановъ — Соколовъ — Шатевъ — Манджуковъ и отъ групата на Орце попъ Йордановъ въ Солунъ, както и тѣхната издръжка лежеше изцѣло въ Сарафова. Когато на единъ конгресъ му поискватъ смѣтка за тѣзи парични суми, за да не стане неволенъ предатель по подготовката на атендатитѣ въ Цариградъ и Солунъ, той заяви, че една негова приятелка му откраднала тѣзи пари. Той постави себе си предъ очитѣ на мнозина като злоупотрѣбитель, но тази негова постжпка отпосле му окачи лжчезарна звезда на челото.

За свои сътрудници той сполучи да подбере мнозина отъ най-боеспособния кадъръ на ВМОРО. Съ своя характеръ и темпераментъ той се налагаше като отдѣляше на една страна бойния кадъръ, на друга — ония способни да вършатъ прикрита организационна дейность въ голѣмитѣ центрове на Отоманската империя и въ чужбина. Той възлагаше всѣкиму работа, споредъ силитѣ и способноститѣ. Сарафовъ не можеше да търпи около себе си гладни, голи и боси сътрудници. Той се стремѣше да задоволи всѣкиго.

Индивидуалистътъ Борисъ Сарафовъ не можеше да си представи нито за мигъ, че възстанието на Битолско може да стане безъ него. Той искаше на всѣка цена да бжде начело на това всенародно възстание. И този смѣлъ борецъ съ лъвски скокъ преброди поробената родина отъ Осогово до Бигла, презъ планини и долини, градове и села, пристигна навреме, бързо се наложи въ к о н г р е с а и стана единъ отъ водачитѣ на възстанието. Той дойде съ единствената мисъль часъ по скоро възстанието да бжде обявено и действуваше съ пълна пара всрѣдъ конгресиститѣ, като съумѣ да привърже къмъ себе си голѣма часть отъ тѣхъ. Той бѣше тръгналъ отъ София съ увѣренията на генералитѣ Мих. Савовъ и Рачо Петровъ, че възстанието въ Битолско ще бжде подкрепено отъ българската войска, Той слѣпо вѣрваше на така даденатa честна дума; неговитѣ привърженици възприемаха безрезервно неговото становище като блага весть, защото никой не бѣше въ състояние да ги убеди въ противното.

Въ Смилево той пристигна преди завръщането на Даме Груева отъ заточение. Като офицеръ отъ една страна, и като върховенъ разпоредитель и говорящъ отъ името на Костурско и Леринско, отъ друга – Сарафовъ се наложи лесно и влѣзе въ щаба на Илинденското възстание, смѣтайки, че безъ неговото ржководство това възстание не можеше да се проведе.

Съ своята експанзивна натура, както и съ военната си подготовка той плени по голѣмата часть отъ делегатитѣ на конгреса. При това положение и Даме Груевъ се видѣ принуденъ да приеме решенията на Солунския конгресъ, защото нѣмаше вече други пжтища за борба. Единственъ упоритъ съперникъ Сарафовъ срещна въ лицето на горския началникъ Георги Сугаревъ, който не можеше да възприеме схващанията на Сарафова за борба и организация.

Сарафовъ заедно съ Димитъръ Дечевъ изработиха дисциплинарния уставъ за правата и длъжноститѣ на възстаницитѣ, който се прие отъ конгреса съ малки измѣнения. Той изработи и инструкция за натоваренитѣ инструктори да ржководятъ курса по обучението на четитѣ изъ революционнитѣ райони. Изобщо на Смилевския конгресъ като най компетентенъ, той даде ценни наставления по всички актюелни въпроси, засѣгащи техническата подготовка на възстанието.

Следъ закриване на конгреса, Сарафовъ и Груевъ, придружени отъ щабната чета, ржководена отъ Димитъръ Дечевъ, почна да обикаля революционнитѣ райони, като заедно съ районнитѣ началства опредѣляха първоначалнитѣ планове за действие въ дадена околия, подреждаха революционнитѣ кадри, притжпяваха недоразуменията и даваха нареждания за бждещитѣ действия. Сарафовъ се грижеше да подреди обучаването на селскитѣ чети да става по-интензивно и четницитѣ да бждатъ добре подготвени. Той сияеше отъ радость, когато на 1. юлий 1903 година въ планината надъ с. Буфъ, Леринско, щабътъ взе решение да обяви възстанието на Илиндень — 20 юлий.

И имаше защо да се радва героятъ при Владимирово. Заветната мечта на това романтично дете на Пирина — да бжде начело на едно голѣмо възстаническо движение – не му даваше покой. И едва навършилъ тридесеттѣ години, той застана начело на Илинденската епопея и сияеше отъ неземна радость, че най после е постигналъ гонимата цель. Въ тази всенародна епическа борба той прояви въ най-ярка безсмъртна красота и свѣтлина чувствата си на човѣшко достоинство и показа блѣскавъ примѣръ съ героичнитѣ си дѣла.

На Илиндень щабътъ взе решение да бждатъ запалени кжщитѣ на Смилевския ржководитель Георги Павловъ Чурановъ, за да бждатъ изгонени оттамъ турскитѣ войски. Приджруженъ отъ поручикъ Стойковъ и Павле Гальовъ, при все че имаше мнозина охотници да извършатъ това дѣло, той, съ пълно съзнание че твори не само акта на възстанието, но и че издига високо съзнанието на възстаналата рая, всрѣдъ вихъра на танцуващитѣ

куршуми, сполучи да запали кжщитѣ и застави турцитѣ да отстжпятъ дветѣ кжщи, които представляваха удобна позиция. Съ този подвигъ той влѣ ведри струи отъ ентусиазъмъ за борба у възстаницитѣ и увѣнча съ свѣтълъ ореолъ на неустрашимъ борецъ легендарното си вече чело, а името му остана легенда.

Годинитѣ летятъ въ небитието, къмъ тамъ отиваме всички останали отъ онази свѣтла романтична епоха, скоро може би отъ нашата генерация нз ще остане никой. Но между юначнитѣ чеда на Балкана, които съ чудна устойчивость се борѣха съ редовната и нередовна турска войска, както и съ адептитѣ на чуждитѣ пропаганди, умирайки съ усмивка на устни, Борисъ Сарафовъ бѣ и ще остане презъ вѣковетѣ приказенъ стражъ на Мелникъ, Владимирово и Смилево Поколѣнията ще черпятъ поука отъ джентлемента революционеръ, летящъ като вихъръ всрѣдъ поробената рая и неговата витязка душа изгаряше всѣки часъ, всѣки мигъ. Стихийниятъ бунтъ бѣше постояненъ неговъ съпжтникъ и не му даваше покой.

Макаръ и да имаше нѣкои недостатъци, той притежаваше данни да бжде вождъ на поробенитѣ. Презъ своя кжсъ животъ и б.рна младость той направи нѣкои експерименти, като въ наивния си стремежъ да надхитри сръбската пропаганда, стана причина да навлѣзатъ въ Македония нейни чети; това не стори отъ користни побуждения Напротивъ, той искаше да използува сръбската държава да му даде оржжие и парични срѣдства, но никога не подозираше, че задъ тази сръбска игра действува австрийската дипломация, която подържаше всички разходи на сръбската пропаганда, съ единствената мисъль да изостри все повече антагонизъма между двата народа и запази за себе си Вардарската долина.

Младиятъ Сарафовъ, стремейки се да надхитри пропагандата, подписа каналното писмо на Григоръ Соколовъ Лямевъ, което Матей Геровъ отнесе въ Нишъ въ края на лѣтото на 1904 година. По този хитро скроенъ планъ пропагандата сполучи да прокара една своя чета. Последнята бѣ съставена отъ македонци, бивши четници на ВМОРО, екипирана ужъ отъ нѣкакъвъ македонски благотворителенъ комитетъ въ Нишъ, съ „великата задача" да отиде на помощь на брата робъ. По недоразумение или кжсогледство, на тая чета подъ войводството на фамозния Григоръ Соколовъ Лямевъ, отъ с. Небрѣгово — Прилепско, се даде редовенъ каналъ като на организационенъ войвода, и се преведе презъ Вардаръ отъ Боби Стойчевъ — войвода отъ Сарафовата група въ Свети Н колско. Ако Соколовъ не бѣше снабденъ съ канално писмо, той, може би, редица години щѣше да се скита по Сърбия, дирейки каналъ да отвори тежкитѣ капии на Македония. Но, за голѣмо нещастие на македонския робъ, щастието се усмихна на сръбската пропаганда и, макаръ съ голѣмъ рискъ, нейниятъ нелегаленъ организаторъ можа прикрито да се промъкне като войвода на ВМОРО и да почне ожесточена борба противъ изстрадалия македонски робъ и чрезъ огънь и мечъ да го прави „прави сърбинъ".

И когато бѣха на лице намѣренията на сръбската пропаганда, Сарафовъ схвана фаталната грѣшка на компромиса и веднага даде нареждане на Иванъ Наумовъ Алябака за безусловното уничожаване на Григоръ Соколовъ, но бѣше вече късно

По този поводъ Гьорчо Петровъ въ своитѣ записки пише:" . . . Въ Рилския конгресъ Сандански обвиняваше Бориса въ нѣколко точки, вземени отъ Сѣрския конгресъ и между тия точки бѣше, че Борисъ е приелъ и парични срѣдства отъ сръбското правителство. Борисъ по тоя поводъ отговори: „Обвинявате ме, но азъ това сторихъ безъ какъвто и да е ангажиментъ; мислѣхъ, че и сърбитѣ ще влѣзатъ въ праввя пжть и че ще допуснатъ наши чети да отиватъ, но щомъ тѣ сега пращатъ сръбски чети, азъ съмъ противъ тѣхъ и имъ отворихъ война".

Този вдъхновенъ челенъ бранникъ мислѣше, че нему е всичко позволено, осланяйки се на своитѣ разбирания и мирогледъ, че революцията е хала въ постигането на своитѣ цели и задачи и не избира срѣдствата си за борба; че той може да прави компромисна политика и съ сърбитѣ, за да може да ги използува; но, за нещастие, той бѣ надхитренъ и стана причина навлѣзлитѣ сръбски чети да направятъ непопразими пакости на мѣстното население въ Прилепско, Велешко, Кичевско и Порѣчието.

Въ борбата си срещу пропагандата той изпрати презъ 1905 г. въ Велешко четитѣ на Иванъ Наумовъ-Алябака и Панчо Константиновъ, а презъ 1907 година четитѣ на Алябака, Михаилъ Чаковъ, Христо Цвѣтковъ и Тане Николовъ въ Прилепско, кждето се заведе сражението на Ножътъ и Попадийски чукари съ турската войска. Но все пакъ сръбскитѣ чети не можаха да се разбиятъ.

Но да бждемъ на чисто и по-справедливи. Какво можемъ да искаме отъ единъ едва възмжжалъ младджъ въ вихъра на неговата бурна младость? Той не бѣше аскетъ, а изживѣваше съ бързо темпо своя стихиенъ животъ и изгаряше въ изпревара. Неговата буйна кръвь не му даваше покой. Каточели той бѣше дете не на XIX, а на XX. вѣкъ. Не грѣши само този, който не работи.

Борисъ Сарафовъ е рожба на идейни възрожденци. Въ него бликаше по нѣщичко отъ стихийната енергия на легендарния Раковски—да обхване съ своитѣ ржце нишкитѣ на българската и чужда преса и да говори свободно за свободата на поробена Македония; отъ бунтовния духъ и стопроцентовъ индивидуализъмъ на хвъркатия войвода Бенковски, който на всѣка цена се стремѣше да бжде челенъ бранникъ; отъ смѣлата саможертва на Ангелъ Кънчева; отъ непримиримия борчески духъ на дѣда си Архимандритъ Харитона и баща си Петъръ Сарафовъ Той е роденъ въ с. Либяхово — Неврокопско.

Бждещиятъ историкъ, проучавайки дѣлата на тоя вдъхновенъ челникъ на македонското освободително движение, по-правилно ще прецени, на правъ пжть ли бѣше Борисъ Сарафовъ, когато на своя воля прекоси поробената родина и се яви въ Смилево, поставяйки своята тежка дѣсница върху везнитѣ на Смилевския конгресъ; той ще прецени и непримиримия бунтъ на раята срещу крепостническия режимъ на паши и бегове, заедно съ актива и пасива на величавата Илинденска епопея, но *Илиндень* е най скжпото творение на приказно красивата романтична епоха на всенародния устремъ на поробената рая къмъ свобода

(Крея на стр. 13 подъ линия)

Стоянъ Лазовъ

Той е първороденъ синъ на скромни родители и бѣ надежда за тѣхъ. Но какво да се прави, когато Богъ го бѣше надарилъ съ усѣтъ къмъ народно служение! Ето защо, когато той порастна, стана мжжъ за работа, даде обѣтъ предъ народния олтаръ: ще служи на народа си и даже живота си ще положи, ако родината му наложи. По характеръ бѣ тихъ, кротъкъ, честенъ и на мравка, дето се рекло, не гази. Още на 20 та си година той изпита на гърба си тяжестьта на турското робстве. Когато четата на Димо Дѣдото убива единъ турчинъ бегликчия въ небрежкитѣ търла (прилепско), открі се голѣма и страшна афера, която отвлече и Стояна въ битолския затворъ заедно съ всеизвестния прилепски герой Йорданъ Гавазовъ, който, по своята смѣлость и юначество, станалъ бѣ легендаренъ герои и за самитѣ турци. А Йорданъ отъ отдавна бѣше членъ на прилепската рев. организация Стоянъ въ затвора не се дѣлѣше отъ него. Когато Стоянъ бѣ освободенъ по недоказаность, връща се въ Прилепъ и става най-преданния членъ на Р. организация и нейнъ пръвъ терористъ.

Презъ 1900 год. въ Прилепъ се загнезди сръбската пропаганда. Нейнъ най-вързлъ, отявленъ и арогантенъ привърженикъ става гражданинътъ ренегатъ Тодоръ попъ Антовъ. Революционната организация не можеше да търпи този предатель, да се гаври съ робската сждба на честнитѣ българи и да кощунствува съ българското име предъ турската власть и турскитѣ агалари и бегове и издава смъртна присжда. Жребето се пада на Стоянъ Лазовъ и другаря му Н. Мърсевъ — тѣ да изпълнятъ тая присжда. Стоянъ съ охота приема възложената му задача и заедно съ другаря си тръгватъ по диритѣ на ренегата. Той живѣе въ турскитѣ махали при кемерлията мостъ. Тамъ е змиярникъ. Надеждата за бѣгство е много малка. Рискътъ е голѣмъ Цѣла седмица Стоянъ дебне жертвата си на по-удобно мѣсто, но тя не попада. Най-сетне решава: ренегатътъ да загине всрѣдъ турската махала часъ по-скоро за назидание на други по слабохарактерни хора, които биха се поддали на сърбското злато.

За тази цель Стоянъ и другарьтъ му се снабдяватъ съ сигурно хладно оржжие — сѣкирче, а за отбрана запасяватъ се и съ револверъ.

На 23 януари 1900 г. е день сжботенъ. Като пазаренъ день хората по-късно се прибиратъ въ кжщи. Сжщото прави и ренегатътъ. Зимната нощь бавно се разстила по прилепскитѣ улици. Турската махала „Тризла“ е оживена поради рамазана. Тѣ, турцитѣ, презъ рамазана нощьта обръщатъ на день. Стояна туй не стрѣска, защото бѣ му домжчнѣло по цѣли дни да дебне ренегата и съ туй да му дава животъ още да скверни своя народъ. Двамата последватъ жертвата, когато си отива въ кжщи и преди да

Стоянъ Лазовъ, родомъ отъ гр. Прилепъ

стжпи на кжщния прагъ, Стоянъ като разяренъ лъвъ се хвърля върху него и съ нѣколко удара го поваля мъртавъ на земята. Вика въ кратката борба чуватъ намиращитѣ се на улицата турци, надава се тревога и за мигъ Стоянъ и другарьтъ му се виждатъ заобиколени отъ разсвиренѣла се турска сганъ, въоржжена съ пушки и револвери, да стреля върху двамата храбреци. Никола е раненъ и пада въ пленъ, а хладнокръвниятъ Стоянъ, въ пълно съзнание и самообладание, заема едно прикритие и стреля всрѣдъ повилнелата сганъ и убива трима. Съ свършване на патронитѣ свършва и Стоянъ — той е смъртно раненъ. Като гръмъ се разнесе по цѣлия градъ подвига на Стоянъ Лазовъ и неговата смъртъ. Ужасъ обхваща турската власть и турското население отъ нечуваната и не видена до тогава самоотверженость на Стоянъ Лазовъ и другаря му. „Това вече не е лично дѣло на отмъщение, казваха си тѣ, а организиранъ идеенъ подвигъ, който крие въ себе си нѣщо по страшно — борба на раята за свобода. Тази борба носи смъртъ за всѣки, който изневѣри на народа си и й се изпрѣчи на пжтя“. Още по страшна стана за турцитѣ тая организирана борба отъ факта, че отъ заловения живъ терористъ Никола, въпреки всички адски мжчения въ затвора, той не издаде повѣрената му тайна и издържа докрай. Прилепчани, въодушевени отъ смѣлия подвигъ на Стояна — да се принесе жертва въ името на своята нация за свободата на народа си — на другия день направиха му импозантно всенародно погребение,

(Следва на стр. 14)

и благоденствие, а саможертвата на смѣлия рицарь ще свѣти като неугасимъ фаръ надъ усоитѣ на окъовзвена Бигла. Той не бѣше случаенъ челникъ. Не. Четнишката романтика на горскитѣ орли го набеляза въ ранно детство, преведе го презъ всички етапи, като въ военното училище иззида отъ него неустрашимия рицаръ, който и въ Мелникъ и въ Владимирово и въ Смилево бѣше пръвъ между първитѣ бранници, а ржководената отъ него чиличена броня на илинденци срещу турскитѣ пълчища ще бжде ценна поука презъ вѣковетѣ и неугасимъ факелъ на свещения бунтъ за свобода и добруване и ще освѣтлява саможертвата на вѣрнитѣ стражи на „Голѣмъ Гаръ“, „Язорецъ“ и „Победоносецъ“, които умрѣха съ усмивка на уста.

Стефанъ Аврамовъ

Съ поржчение въ Солунъ и Битоля

Презъ 1901/1902 г. следвахъ въ университета въ София. Завършихъ годината и останахъ въ София да прекарамъ ваканцията и следващата година да продължа образованието си. За жалость, и този пѫть не можахъ да завърша пълния курсъ на Университета.

Единъ день въ края на юлий или въ началото на августъ срещна ме войводата Атанасъ Мурджевъ и ми каза, че Гоце Дѣлчевъ ме кани да отида следъ вечера въ кѫщата на Боянъ Биолчевъ, като ми даде точния адресъ. Кѫщата бѣше близко до „Шарения мостъ", отъ лѣво като се отива къмъ гарата Отидохъ на уреченото време. Заварихъ, събрани вече, следнитѣ лица: Гоце Дѣлчевъ, Иванъ Гарвановъ, Д-ръ Вл Руменовъ, Тома Карайововъ, Никола Наумовъ, Туше Делииванов и домакина Б. Биолчевъ.

Щомъ пристигнахъ, веднага Дѣлчевъ взе думата и обясни цельта на събранието. Отъ Битоля идвали тревожни викове и настоятелно искане да се вдигне по-скоро възстание, понеже зачестили аферитѣ и срещитѣ и сраженията на четитѣ съ турския аскеръ; духоветѣ на населението били силно възбудени. Ако не се обяви веднага възстание, всичко досега съградено ще рухне отъ основи безъ надежда да се възстанови нѣкога. Да се обсѫди този въпросъ и да се вземе опредѣлено и категорично решение по него и се съобщи на битолчани.

Пръвъ взе думата Д ръ Руменовъ, който се изказа противъ това желание на битолчани, понеже другитѣ окрѫзи не сѫ готови за възстание и понеже международното политическо положение е такова, че не можемъ да разчитаме на подкрепата на никоя отъ Европейскитѣ велики сили Следъ това взе думата Дѣлчевъ, като направи сбито изложение за подготовката на Революционната Македоно-одринска организация въ другитѣ революционни окрѫзи. Въ заключение и той се обяви противъ желанието на битолчани. Последенъ взе думата Карайововъ, който сѫщо се изказа противъ вдигането на всѣкакво възстание. Разискванията продължиха до късно следъ полунощь и се взе решение, за по-силно въздействие да се изпрати специаленъ човѣкъ веднага да замине за Битоля, който да съобщи това решение на събранието и да подкани ржководнитѣ лица да взематъ нуждитѣ мѣрки за успокоение на духоветѣ. Намѣриха за добре азъ да отида въ Битоля съ тая задача. Дѣлчевъ ми даде двеста лева за пѫтуване.

На другия день още визирахъ пасапорта въ турското консулство и заминахъ за Солунъ. Пристигнахъ безъ каквито и да било неприятности. Явихъ се предъ Димитъръ Мирчевъ, секретарь на Комитета, въ зданието на Дѣвическата гимназия и му обяснихъ, защо съмъ изпратенъ. Той намѣри, че отиването ми въ Битоля е излишно понеже битолчани сѫ се отказали отъ искането да се вдига възстание и сѫ взели мѣрки за успокоение на духоветѣ. Разбира се, това за мене бѣше добре дошло понеже се избѣгваха рискове да бѫда подозренъ отъ полицията. Останахъ въ Солунъ да помагамъ на Д. Мирчевъ въ течещата работа на Комитета, както бѣ уговорено още въ София.

Въ края на августъ се завърнаха всички членове на Централния комитетъ. Гарвановъ веднага свика членоветѣ на комитета на заседание да се занимаятъ съ подреждането на учителския персоналъ съ огледъ на нуждитѣ на Революционна организация. На това заседание бѣхъ поканенъ и азъ да взема участие. На особено Комитетътъ се занима съ назначаването на учители, които ще бѫдатъ и ржководители (председатели) на революционнитѣ окрѫзи. За мене се реши да бѫда назначенъ учитель въ Педагогическото училище въ гр. Сѣресъ, като въ сѫщото време да бѫда и ржководитель (председатель) на Сѣрския революционенъ окрѫгъ. Така и стана.

Пловдивъ,
августъ 1942 г. *Лазаръ Димитровъ*

като затвориха цѣлата чаршия. Тая всенародна погребална демонстрация издигна Прилепъ всрѣдъ другитѣ градове въ Македония като грѫдъ съ българско народностно съзнание и усѣтъ къмъ свобода. Стоянъ Лазовъ се издигна като народенъ герой, за когото прилепчани и днесъ пѣятъ пѣсеньта му. Стоянъ и днесъ живѣе въ народната душа като мѫченикъ народенъ, въпреки станалитѣ прѣвратности отъ тогава до сега въ сѫдбата на прилепчани. Нека бѫде вѣчна паметьта му!

свещ. *Юр. Ангеловъ*

Атанасъ Иововъ

Отъ село Муртино, Струмишко. Като ржководитель открива се и става нелегаленъ, образува чета презъ 1909 г. и като войвода действува до младотурското движение, което донесе турската конституция 1908 г.

Жертвитѣ при потушаване на Илинденското възстание

Продължение отъ книга 10 (140)

30' с. Смърдешъ.

Когато на 27 ноември 1903 г. посѣтихме селото то броеше само 68 здрави кжщи Останалитѣ 212 кжщи били опожарени отъ войски, но не презъ време на възстанието. Смърдешъ е било нападнато и опустошено още на 9 май 1903 г. Тоя и на другия день тукъ се разиграли такива кървави сцени, каквито не сж ставали никжде другаде. Споредъ разказитѣ на селянитѣ, на 9 май 1903 г. войски, които идвали отъ къмъ Косинецъ, приближили селото и заловили всички пжтища, които водятъ къмъ него. Нѣколко души селяни, които били излѣзли отъ селото, вървѣли къмъ планината. Войницитѣ като ги забелязали, почнали да ги обстрелватъ. Нѣколко шрапнели отъ планински орждия се пукнали въ селото. Тогава започнало да се стреля отъ всички страни къмъ селото и изплашило твърде много населението, та една часть хукнала да бѣга къмъ Брѣзница. Стрелбата и топовнитѣ гърмежи не престанали презъ цѣлата нощь. На другия день още рано войскитѣ отъ всички страни съ честа стрелба нахлули въ селото, подпалили нѣколко кжщи и убивали когото срещнѣли. Тѣ влизали отъ кжща въ кжща и убивали съ сѣкирчета, ножове и пушки не само мжжетѣ, но и жени и деца И въ тая съ нищо неоправдана човѣшка касапница намѣрили смъртьта следнитѣ 92-ма мжченици:

† Вечно Богоя 70 годишенъ, убитъ и изгорѣлъ въ кжщи
† Лазо Партала 90 годишенъ, убитъ съ куршумъ
† Пандо Герго 28 „ „
† Лазо Кърсто 18 „ „ и изгорѣлъ
† Ване Наумъ 16 „ „
† Липо Пандо 30 „ „ „
† Митре Пандо 25 „ „ „
† Дано Арнаутъ 70 „ „ съ ножъ
† Ване Кърсто 22 „ „ „
† Колйо Кръсто 30 „ „ „
† Иото Каранжа 70 „ „ „
† Търпо Гаки 60 „ „ „
† Герговица Шкипова 27 г. „ „
† Фоти Мерджо 50 „ закланъ и изгорѣлъ
† Митре Геджовъ 27 г. убитъ съ куршумъ и изгорѣлъ
† Илца Геджова 55 г. убита „ „
† Василица Дульова 60 г. „ „ „
† Софа Дульова 35 г. заклана и изгорѣла
† Гаковица Дульова 55 г. „ „
† Мара Дульова 12 г. „ „
† Кърстовица Дульова 45 г. „ „
† Сотиръ Дульовъ 13 г. закланъ и изгорѣлъ
† Ставро Митрушъ 55 г убитъ съ ножъ
† Дина Ставрова 18 г. „ „
† Ристовица Сульова 45 г. заклана „ „
† Митре Чолакъ 80 г. убитъ съ ножъ
† Ристовица Чолакъ 30 г. заклана
† Петровица Капурда 45 г. „ „ и изгорѣла
† Иваница Мангова 22 г. „ „ „
† Насо Марколиа 46 г закланъ и изгорѣлъ
† Дине Саво 70 г. убитъ съ куршумъ
† Доно Узунъ 90 г. „ и изгорѣлъ
† Лазо Жагро. 90 годишенъ, убитъ съ куршумъ и изгорѣлъ
† Пандо Жагро 45 г. убитъ съ курш. и изгорѣлъ
† Пандо Рачо 60 г. „ „ „ „
† Станковица Парделка 40 г. убитъ съ сѣкира
† Свещеникъ Василъ 80 г. убитъ съ ножъ
† Георго Репацъ 50 г. убитъ съ ножъ и изгорѣлъ
† Илица Репацъ 50 г. „ „
† Тасе Костана 90 г. „ „
† Митра Костана 2 г. „ „
† Сотиръ Печо 60 г. убитъ съ куршумъ и ножъ
† Ване Посърко 70 г. „ „
† Кина Цафарка 70 г. убита „
† Танасъ Цафарка 68 г. убитъ „
† Кърсто Дудумъ 70 г. „ „
† Гергица Клека 60 г. убита „
† Цильо Косякъ 70 г. убитъ „
† Гергиця Лекарка 80 г. убита съ ножъ
† Дине Шамандура 65 г. „ „ и изгорѣла
† Ристо Митанъ 75 г. „ „ „
† Толе Цуцулъ 62 г. „ „ „
† Пандо Цуцулъ 60 г. „ „ „
† Венчо Пинчо 75 г. „ „ „
† Ристо Пинчо 40 г. „ „ и изгорѣлъ
† Колйо Дамо 55 г. „ „ „
† Дине Колйо. 25 год., убитъ съ куршумъ.
† Пандовица Филкова, 70 г. убита съ ножъ
† Наумица Лексова 37 г. „ „
† Баба Кондайка 90 г. „ „
† Стефо Вържинъ 80 г. „ „
† Янкула Кази 70 г. „ и изгорѣлъ
† Доновица Лобаничарка 55 г. убита съ куршумъ
† Доновица Драгоманка 40 г. „ „
† Лазовица Макриева 80 г. „ „
† Нумо Узунъ 60 г. убитъ съ куршумъ и изгорѣлъ
† Наумица Узунъ 60 г. „ „
† Стойна Узунъ 18 г. „ „
† Цвѣтковица Мангова 60 г. „ „
† Наумица Мангова 60 г. убита и изгорѣла
† Цана Мангова 1 г. „ „
† Циле Шкундуръ 70 г. убитъ
† Пена Кирка 85 г. убита съ ножъ
† Яновица Дамянлика 60 г. „ „
† Ендрица Дамянка 23 г. „ „
† Фания Кирка 1 г. „ „ съ куршумъ
† Наумица Шанка 65 г. „ „ „
† Стефовица Гугучка 70 г. „ „ „
† Наумица Гугучка 65 г. „ „ „
† Дичо Пецура 30 г. „ „ „
† Димо Шкоклйо, 75 г. убитъ съ куршумъ
† Василица Динкова 60 г. убита съ куршумъ
† Цвѣтковица Макриева 58 г. „ „ „
† Липо Чолакъ 30 г „ „ „
† Стоянъ Вържинъ „ „ „
† Лабро Рачовъ 20 г. „ „ „
† Герго Цафарка 25 г. „ „ „
† Митре Марковъ 39 г. „ „ „
† Герго Папудки 25 г. „ „ „
† Лабро Лабаничарь „ „ „
† Дѣдо Василъ Янчо 60 г. „ „ „
† Зорка Влаха „ „ „

Клането, грабежитѣ и опожаряването траяли повече отъ 3 часа. Следъ това останалото живо население било смъкнато на ливадитѣ подъ селото и заобиколено отъ войскитѣ. Когато бинба-

шията се готвѣлъ да ги разпитва за нѣщо, единъ офицеръ, който бързо препускалъ отъ къмъ Брѣзница му подалъ единъ затворенъ пликъ. Щомъ като разпечатилъ плика и прочелъ писмото, ямбашията веднага заповѣдалъ да се оттегли войската, която заминала къмъ Биглища. Тогава безчисленно много башибозукъ отъ близки и далечни арнаутски села нахлулъ въ селото и наново го ограбилъ. Черквата Св. Георги и училището сжщо били опожарени.

Презъ време на възстанието на 25 августъ отъ къмъ с. Грабешъ навлѣзе въ селото многобройна войска, която откара и останалия селски добитъкъ. Населението било забѣгнало къмъ Въмбелскитѣ планини.

с. Смърдешъ, макаръ и съсипано, взело живо участие въ възстанието. Отъ четницитѣ, които даде селото, въ разни сражения съ войскитѣ, паднали убити следнитѣ младежи:

† Колйо Шамандура
† Герго Чекаларь
† Лаки Христовъ Поповски
† Търпо Цуцуль.

31. с. Въмбелъ.

Седемь дни следъ обявяване на възстанието селото е било заплашвано отъ башибозушки нападения. За това и населението го е напустнало и се укривало дене въ близката селска планина. На 25 августъ появила се войска отъ къмъ Смърдешъ, влѣзла въ селото, нападнала го и опожарила 92 кжщи отъ 120 тѣ, колкото е броело селото. На другия день войскитѣ обградили мѣстностьта „Скърка", дето се укривало населението, и убили следнитѣ лица:

1. Иванъ Ставревъ 90 годишенъ
2. Яне Антоновъ 22 „
3. Никола Пандовъ 80 „
4. Димитъръ Пандовъ 12 г.
5. Наумица Лякова 38 г.

А предишния день въ селото сж били убити старцитѣ:

6. Ставро Спасовъ, 90 годишенъ
7. Тръндо Митревъ 90 „
8 Ница Тасева 85 „

При това сжщия день, 15 души четници отъ селото, които не успѣли да се оттеглятъ, сж се укрили въ една дупка, на мѣстностьта „Липовецъ". Тѣ били заобиколени отъ войската, завързало се сражение и вмѣсто да паднатъ отъ куршумитѣ на неприятеля, или да се предадатъ живи, тѣ, всички 15 души се самоубили. Ето имената на тѣзи самоотвержени младежи:

† Петре Папа, 17 год. „
† Георги Наумовъ 20, „
† Търпо Лазовъ, 25, „
† Никола Димитровъ 20, „
† Андонъ Дититровъ 24, „
† Цвѣтко Ламбревъ, 23 „
† Наумъ Лазовъ 28, „
† Никола Пеневъ, 30. „
† Вангелъ Тодоровъ, 18, „
† Наумъ Георгиевъ, 17, „
† Георги Андоновъ, 28. „
† Яни Кировъ 20 „
† Андонъ Костадиновъ, 22 „
† Яни Христовъ, 23 и
† Сотиръ Митревъ, 21 год.

Въ сражение съ войскитѣ като четиикъ паднаълъ е убитъ още и:

†. Петре Христовъ, 38 годишенъ.

32. с. Връбникъ.

На 27 юлий, недѣля, селото е било нападнато отъ башибозукъ. Тоя день *опожарени били 92 селски кжщи. Останали здрави само 5 кжщи.* Селската черква Св. Георги сжщо била изгорена. Населението, което се разбѣгало къмъ Въмбелскитѣ планини, дълго се скитало въ тѣхъ.

Убити сж били въ селото отъ бкшибозука
† Митре Гроздановъ, 55 год.
† Доно Диневъ 70 и
† Илия Димевъ 65 год.

33. с. Турие.

При минаване на войски край селската гора на 21. IX. срещнали следнитѣ четирима селяни и ги убили:
† Танасъ Христовъ
† Коста Ангеловъ
† Петре Михаиловъ
† Танасъ Младенъ

34. с. Бабчоръ.

Презъ време на възстанието, войски, които идвали отъ къмъ Леринъ, опожарили 13 селски кжши.

III. Жестокости въ преспанско.

Палежи и убийства.

35. с. Бесвина.

Първо отъ селата, които посѣтихъ въ Преспанско бѣ Бесвина. То не бѣше опожарено, но населението му бѣ останало съвършено оголѣло. Колкото пжти презъ него войски минавали, все сж го ограбвали. Едни отъ тѣзи войски, придружени отъ башибозукъ на 24 августъ сж убили следнитѣ селяни:
† Тасе Ставровъ, 65 годишенъ
† Тасе Димевъ, 70 годишенъ
† Стоянъ Станковъ, 72 годишенъ

А на 27 септемврий Рустемъ Асланъ,-башибозукъ отъ Пжпле миналъ презъ селото съ войска и башибозукъ и живъ е заровилъ:

† Мильо Янковъ

и убилъ † Мильо Колевъ.

Н. Темчевъ (Следва)

Съобщения

Календарътъ Илиндень за 1943 год. излезна съ ликовете на Хр. Узуновъ отъ Охридъ, полк. Ан. Янковъ отъ с. Загоричени — Костурско, Лазаръ п. Трайковъ отъ село Дъмбени (Костурско) и Любомиръ Весовъ отъ Велесъ—всички покойници, паднали за свободата на Македония. Умоляватъ се дружествата да употрѣбятъ най-голѣми усилия за разпродажбата на календара.

2. Нови дружества. 1. Въ с. Ивановци — Битолско: председатель: Владимиръ С. Пирузевъ, подпредседатель: Веле Петровъ Толевъ, секретарь: Вас. Бож. Мицевъ, касиеръ: Миле Наумовъ Куневъ, съветникъ: Найденъ Котевъ Колевъ.

3. Въ гр. Тополовградъ — председатель: Ив. Ст. Маказчиевъ. Подпред. Байко Яневъ, секретарь: Божилъ Ант. Илковъ, касиеръ: Божилъ А. Урджановъ, членъ-съветникъ — Карю Т. Пастриловъ. Контроленъ съветъ: Димитъръ П. Бакаловъ, Стаматъ Куртевъ, Мирчо Н. Табаковъ. Записани 21 члена.

4. Ржководното тѣло отпусна на пансиона за деца на пострадали отъ войнитѣ „Полк. Борисъ Дранговъ" въ Скопие 26 екземпляра книги за четене. Управлението на пансиона изказа благодарность.

5. Д-во „Илиндень" въ Скопие на 17 т. м. е имало общо годишно събрание подъ председателството на Трайко Чундевъ. При общия ентусиазъмъ, който е владѣялъ всрѣдъ илинденци, изпратенъ е билъ следния телеграфически адресъ:

Н. В. Царь Борисъ III. Двореца, София.

Ваше Величество,

Отъ редовното годишно събрание, ветеранитѣ отъ Илинденската епопея въ гр. Скопие изпращатъ своя поздравъ и пожелание за дълголетие и щастие Вамъ и на цѣлия царски домъ, за щастието на цѣлокупния български народъ.

Председатель: *Трайко Чундевъ*

Следъ освобождаване отъ отговорность на старото настоятелство, гласуванъ е билъ бюджетъ за настоящата година съ приходъ 86,000 лв. и разходъ 85,000 лв. и избрало се е ново настоятелство, начело съ досегашния председатель Лазаръ К. Плавевъ, подпр. Трайко Чундевъ, секретарь Пане Шошолчевъ, касиеръ Стоянъ Стойчевъ и дѣловодитель Смиле Стоилковъ. Контролна комисия: Диме Вучидоловъ, Диме Намичевъ и Андрея Тодоровъ—Кожленецъ.

Поздравяваме новото настоятелство и му желаемъ ползотворна работа.

6. Вториятъ томъ отъ Освободителнитѣ борби на Македония е подъ печатъ. Поканватъ се дружествата и всички желающи да се запознаятъ съ епичнитѣ борби на българитѣ въ Македония, да направятъ поржчки.

7. Умоляватъ се дружествата да се отчитатъ редовно за всички задължения къмъ организацията.

8. Ржководното тѣло изказва гореща благодарность на г-нъ Петъръ Балтовъ за подаренитѣ отъ него 300 лева на организацията ни по случай Новата година, вмѣсто честитки.

Скръбна весть

Настоятелството на Илинденското дружество въ гр. Бургасъ съ прискърбие съобщава, че члена на сжщото

ГЕОРГИ К. МИНКОВЪ

на 80 годишна възрасть,
бившъ учитель, доброволецъ отъ Сръбско-българската война, членъ на Македоно-одрински революционенъ комитетъ и пр.

Закърменъ въ началото на своята обществена дейность съ идеализма на народния учитель, преминалъ презъ широкото обществено поле, вѣрващъ въ свѣтлото бждеще на българския народъ, — отдалъ се всецѣло да работи за родъ и родина, внезапно почина на 2 януарий т. г. въ 2 часа следъ полунощь.

Миръ на прахътъ ти, милий другарю! Богъ да те прости!

Отъ дружеството

Скръбна весть

На 4 януарий т. г. внезапно почина родолюбивия и преданъ синъ въ борбата за свободата на Родината ни Македония

Цвѣтко Вас. п. Цвѣтковъ

роденъ на 1876 г. въ Косинецъ, Костурско.

Вѣчна му память.

Богъ да упокои душата му.

Отъ настоятелството

Печатница „ПИРИНЪ", София, ул Екз. Йосифъ, 38
Телеф. 2-40-12 Пор. № 6 /1943